

CONGRÉS D' HISTÒRIA DE LA MEDICINA CATALANA

ORGANITZAT PER:

Departament de Medicina
Legal i Toxicologia de
la Facultat de Medicina de
la Universitat de Barcelona.

Institut d'Estudis Ilerdencs.

Societat Catalana d'Història
de la Medicina.

Col·legi de Metges de Lleida.

Reial Acadèmia de Medicina
de Barcelona.

amb la col·laboració de:

Excma. Diputació Provincial
de Lleida.

Excma. Paeria de Lleida.

Excm. Ajuntament de Cervera.

Lleida, 4 a 6 de Juny 1981

Comissió organitzadora

Antics Presidents: Ramon Sarró i Burbano
Manuel Carreras i Roca

President del Congrés: Jacint Corbella i Corbella

Vicepresident: Josep M. Calbet i Camarasa

Secretari general: Manuel Camps i Surroca

President del Col·legi de Metges de Lleida:
Bonaventura Lladonosa i Gallart

Secretari de la Comissió Local:
Manuel Camps i Clemente

SALUTACIÓ

*Santa Maria
de Montserrat. Contempla
des d'aquests cingles
fidel, la vella terra
nostra, petita, pobra*

(S. Espriu)

En nom de la comissió organitzadora del III Congrés d'Història de la Medicina catalana, em plau de donar-vos la més càlida i cordial benvinguda.

Al recer de les velles pedres de la Seu lleidatana ens retrobem ara per tercera vegada, des del ja llunyà 1970. Onze anys, bé que ho sabem, no és encara prou temps per a tenir una suficient perspectiva. Només podem dir que mantenim la mateixa il·lusió i desig de servir a la nostra cultura, que manifestàvem el primer dia.

El primer dels nostres congressos es va celebrar a l'any 1970, a Barcelona. La seva qualitat va ser molt desigual. Però va tenir la virtut de l'oportunitat, i va despertar onades d'adhesions.

A nosaltres mateixos ens va sorprendre la quantitat de participants Això només podria explicar-se si recordem el context d'aquells anys. Va ésser un acte d'afirmació i d'esperança que va donar els seus fruits.

Per a les velles generacions fou un retrobament. Per a les noves a més d'ésser un punt de contacte amb mestres retornats de l'exili —intern o extern— va ésser com un toc d'atenció sobre el que havíem estat i el que volíem tornar a ser. I un dels resultats d'aquell primer Congrés el constitueixen quatre volums d'actes que estudis posteriors hauran d'analitzar, corregir i ampliar. Per altra part també aquell primer congrés va ésser un exemple al nostre país, per a que es tornessin a endagar inquietuts col·lectives i reunions que havien tingut arrelada tradició en la medicina catalana. En definitiva podem afirmar que fou un congrés d'eufòria. Fou el Congrés del retrobament de la nostra cultura.

Al cap de cinc anys, el 1975, es va reunir, també a Barcelona, el segon Congrés. De primer antuvi significà que la gran reunió del 1970 no fós un fet aïllat sino un treball que fructificava. Representa doncs una continuïtat. Per això l'anomenem el Congrés de la continuïtat. Aplegà, com abans un conjunt molt nombrós de treballs, i d'allí en sortí una història de la nostra facultat de medicina. La Reial Acadèmia fou el marc que reunia vells mestres i un conjunt de joves treballadors.

I ara ens trobem amb el tercer congrés a Lleida. Tenim fonementades esperances en aquest congrés. Es com si haguessim arribat a l'edat adulta. A la maduresa. En aquest congrés hem aconseguit una de les aspiracions mes llargament esperades: la participació amb percentatges significatius d'especialistes historiadors, i no simplement llicenciats en Medicina, en les tasques dels nostres congressos. La Història cal contemplar-la des de tots els punts de vista possibles. I ens interessa, tant o més de com la veiem, el com ens veuen.

El professional historiador sap aportar amb la seva crítica i visió àmplia, aquella interpretació dels fets concrets, que eleva a categoria el que semblava anècdota. I la Història de la Medicina no es solament la història dels professionals sanitaris. La Història de la Medicina, interessa a tots. Per això fer o treballar sobre la història de la medicina, és treballar en la història del país. I la crítica històrica és un dels factors que tenen més pes en la concienciació d'una nació.

Aquest volem que sigui el Congrés de la Consolidació. S'hi aporten prous materials per aconseguir-ho. Per primera vegada donem ja en començar el Congrés, una documentació que creiem bàsica. Aquí surten els arrels de la més antiga medicina lleidatana.

I aquí tenim el primer volum del Diccionari biogràfic de metges catalans, que pensem que pot ésser una eina de treball.

Ja l'anunciàvem, en forma de "primeres notes" en el programa del Congrés de 1970. Ara ja està plenament redactat, i hem aplegat més de 5.000 fitxes de metges de la nostra terra. Els propers volums volem que surtin aquest mateix 1981. També donem ja el primer volum de les actes d'aquest any, per a demostrar que l'empenta que ens porta pot donar collita immediata. Donem encara també una monografia sobre el pas de la doctrina frenològica per Catalunya. I voldriem assegurar que els altres volums d'actes surtin també aquest mateix any.

Per altra part estem jiosos de trobar-nos a Lleida. Els vells carrers i les velles pedres lleidatanes s'han conservat fidels a un passat

i desafiants a un futur. Si el nostre present no és encara el que voldriem, hem de mantenir encesa la flama de l'esperança. I aquí és més fàcil de mantenir-la. Es com si recordéssim els versos del metge lleidatà i gran poeta, Màrius Torres:

Si al nostre veire, avui, el vi te gust
de vinya bordenca i agra
l'antic cristall guarda el perfum august
– Pàtria, el perfum que consagra.

Lleida no solament sera la seu, sino la protagonista d'aquest congrés. Molts treballs que s'hi presenten tenen una directa relació amb les comarques lleidatanes. I si aquell Estudi General de Lleida, encara desperta ressonàncies atàviques en el nostre interior, és perquè estem segurs de poder renovar aquella capacitat docent. Aquella influència cultural que va gaudir. I aquest congrés ha d'ésser la ocasió de recuperar les seves brases, que dongui'n un nou foc a la nova Facultat de Medicina, de Lleida.

I no cal dir que els nostres congressos venen animats d'una voluntat de servei a la nostra cultura. Es per això que la "nostra petita i pobra" història hem de cultivar-la nosaltres. Els de fora ens hi podran ajudar. Però l'esforç bàsic hem de fer-lo nosaltres. Per tot això, algú ens mira amb més recança que indiferència. I ens omple d'orgull aquesta actitud. La nostra planta creix. I vindrà un dia que serà esponerosa. Ben arrelada, resistent i amb personalitat.

Dintre del nostre viatge cap al passat, hem preparat la clausura del congrés a Cervera. Allí és va aixoplugar la Facultat de Medicina a Catalunya, durant molts anys. Allí es van formar varies generacions de metges. I veuren's ara allí tots reunits serà un motiu de respectuosa emoció.

Aquest congrés ha d'ésser un estímul per a tots. Cada congrés ha estat, és i serà un punt de partida. I arribarem lluny. Ens ufana que s'hagin ajuntat amb nosaltres nova gent i nous amics. Ens plau recollir informació primària, ens agrada que hi hagin noves idees, que després caldrà confrontar. Apreciem l'aportació crítica serena. Perquè amb tot això s'haurà acomplert el nostre objectiu. Tenir a ma els instruments mínims per a bastir l'edifici.

L'aplec de treballs d'aquest congrés s'ajunta als dels dos anteriors. Contemplar-los ja comença a fer goig. I això sense contar els estudis, que indirectament han motivat. El conjunt de materials no tenen paral·lel, amb qualsevol època passada de durada similar. Mai com ara, al nostre país, s'havien publicat amb regularitat, tants

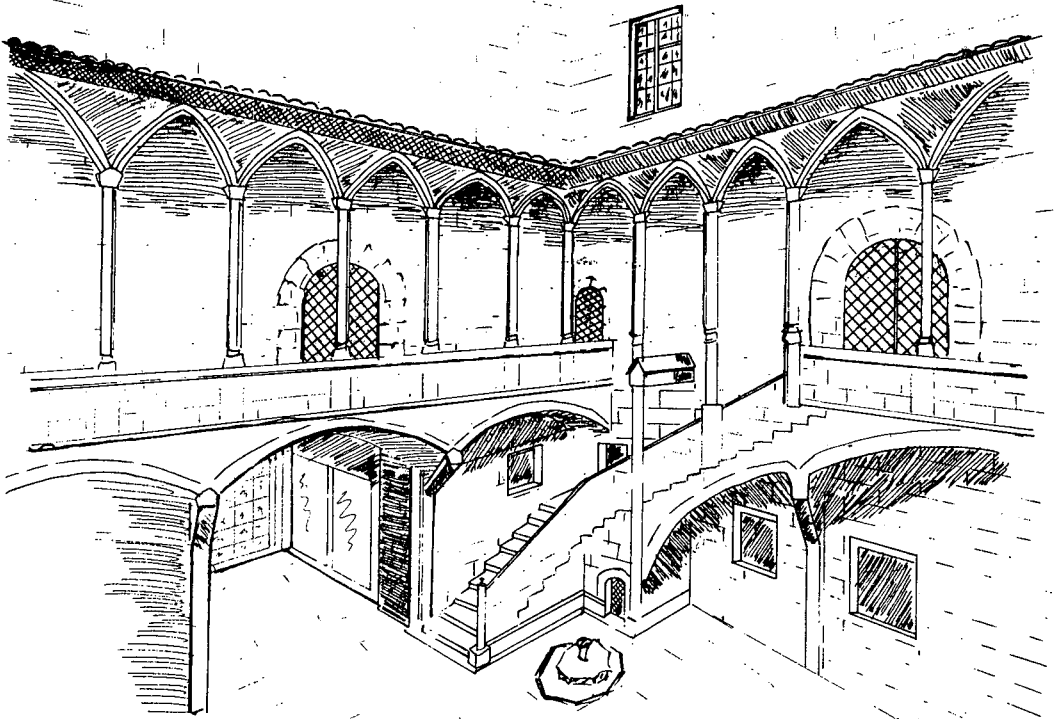
treballs sobre història de la medicina catalana. I fins i tot aquest últim adjectiu han intentat discutir. Com si la Medicina no fos una branca de la cultura. Com si la cultura catalana no existís.

Seguim la nostra tasca. Persistim en el nostre esforç. I com ve a dir aquell epitafi, que encara avui, es pot llegir al call barceloní, m'acomio d'ent-vos: que mai s'acabi la vostra esperança.

Que mai s'acabi la vostra vida.

Ben cordialment

Josep M. Calbet i Camarasa

Camps

Antic Hospital de Sta Maria de Fleilca

RESUM DEL PROGRAMA

Dijous, dia 4

- 9— h. Recepció dels congressistes i recollida de la documentació a la Secretaria del Congrés. Institut d'Estudis Ilerdencs (antic Hospital de Santa Maria).
- 10 a 13 h. Sessions científiques a l'Institut d'Estudis Ilerdencs.
- 16 a 19 h. Sessions científiques a l'Institut d'Estudis Ilerdencs.
- 19,30 h. Recepció oficial del Congrés a la Sala de Plens de la Paeria sota la presidència de l'Il·lm. Sr. Antoni Siurana i Zaragoza, Paer en Cap. Parlament de l'ltre. Sr. Bonaventura Lladonosa i Gallart, President del Col·legi de Metges.
- Lliçó inaugural pel Professor Dr. Jacint Corbella i Corbella, Degà de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona i President del Congrés.

Divendres, dia 5

- 10 a 13 h. Sessions científiques a l'Institut d'Estudis Ilerdencs.
- 17 a 20 h. Sessions científiques a l'Institut d'Estudis Ilerdencs.
- 21 h. Concert a càrrec de l'Orfeó Lleidatà a la Seu Vella de Lleida.

Dissabte, dia 6

- 10 a 12,30 h. Sessió científica al Paraninf de l'antiga Universitat de Cervera.
- 12,30 h. Lliçó de Clausura del Congrés pel professor Joan Riera i Palmero, Catedràtic d'Història de la Medicina de la Universitat de Valladolid.
- 13,30 h. Visita al Casc Antic de la Ciutat de Cervera i recepció a l'Ajuntament, sota la presidència del Batlle de la Ciutat l'ltre. Sr. Joan Salat i Tàrrats.
- 15 h. Dinar de germanor a l'Hotel Cancellier de Cervera.

Dijous, dia 4

10 hores

Sala A

LA MEDICINA POPULAR

La Medicina és una ciència. Perquè és capaç d'arribar a conclusions de validesa universal. Perquè sap i pot recolzar-se en dades objectives, evidents i demostrables. De la mateixa manera que l'Alquímia (Química - art) s'ha anat transformant en Química - ciència, la Història de la Medicina ens demostra el pas inexorable i gradual d'una medicina considerada un art, a una medicina considerada com una ciència. Deixem córrer els que encara no han comprés la dinàmica i les conseqüències de la nostra Història.

Però si no volem renunciar del nostre passat, vol dir que no hem de menysprear-lo. L'estudi de la medicina popular, pot ajudar-nos a comprendre, no solament els errors i els fracassos dels nostres avantpassats, sino que també ens descobrirà, tot un pòsit cultural. Tot un pòsit del nostre poble, adquirit amb molts anys, i que cal estudiar i analitzar. Perquè constitueix un fons de ciència rudimentàriament estructurat. Però d'una gran riquesa. I en uns moments en que la tecnologia ens envaeix per tot arreu, l'estudi de la medicina casolana, de les herbes i oracions remeieres, de la mitologia, de la bruixeria, dels malefics i amulets, etc. ens apropià a creences atàviques del nostre inconscient col·lectiu.

I estem segurs que aquesta taula ens moura a una reflexió.

MEDICINA POPULAR

- CALVO GARCIA, J.M.: La popularización de la terapéutica médica en la "medicina doméstica" de Felipe Borbón (1686).
- CARRERAS ROCA, M.; CARRERAS PADROS, M.: La medicina doméstica en el siglo XVIII.
- GELABERT I MAS, A.: Contribució a la fitoteràpia urològica popular mallorquina.
- SOLA PAMPOLS, P.: Costumari lleidatà.
- QUERRE, J.: Traitement du goître dans la Vallée de la Noguera Pallaresa.
- PEREZ DE CASTRO, J.L.: Las piedras en la medicina popular asturiana.
- JUNCEDA AVELLO, E.: Sobre obstetricia tradicional asturiana.
- GOMEZ TABANERA, J.M.: Las drogas psicotrópicas en la brujería tradicional europea.
- DEL REAL I RAMOS, C.A.: Aspectos de medicina popular gallega. Los componentes quirúrgico botánico y mágico.
- COMELLES I ESTEBAN, J.M.: L'Arxiu Etnogràfic de Catalunya i la recuperació de la medicina popular catalana.
- CAMPS SURROCA, M.D., GENE I BADIA, J.: El Santuari de la Salut de Sant Feliu de Llobregat.

ROSICO RAMON, M.T.: Los baños de Benasque.
COLL, P.: Història dels Balnearis de Tona.

Dijous, dia 4

10 hores

Sales B i C

DEMOGRAFIA I EPIDÈMIES

Aquesta taula és realment apassionant. Una taula que demostra la lluita constant de l'home. La seva permanent insatisfacció. I el seu afany de progrés. L'home medieval, per exemple, no podia restar indiferent davant l'espantosa morbiditat i mortalitat de les grans epidèmies. L'home volia trobar una explicació racional de la causa d'aquella davallada demogràfica. I buscant aquesta resposta vàlida, és com la Medicina va trobar els seus camins del progrés.

Per una part els estudis demogràfics tenen avui un gran relleu. Però què ens poden explicar molts fets, aparentment fortuits o fatal presència. Per l'altra part les epidèmies han estat moltes, per desgràcia, a la nostra història. I greus. I no han sigut, la majoria, prou estudiades.

Aquesta taula, doncs, es troba davant d'una temàtica, en gran part, encara verge. Les aportacions que s'hi fan pretenen iniciar una atenció sistemàtica per part nostra, del tema. Cal potenciar i estimular el seu estudi. Cal investigar la demografia i les epidèmies poble per poble i comarca per comarca.

Quant aquests estudis s'hagin aprofundit, potser ens donaran una altra perspectiva, a la nostra crítica històrica.

DEMOGRAFIA I EPIDEMIES

IBAÑEZ FINA, C.: Epidemia de peste de 1589 en Igualada y sus relaciones con la de Barcelona de 1589 a 1590.

GRANERO XIBERTA, X.: L'epidèmia de grip de 1918 a Barcelona.

LOPEZ ALEMANY, M.: L'epidèmia de còlera dels anys 1884 al 1886 i la seva incidència a la ciutat d'Amposta.

LLOBET I PORTELLA, J.M.: Les epidèmies a Cervera durant l'edat mitjana.

MARTI AMENGUAL, G.: Mortalitat i natalitat a l'últim terç del segle XIX a Sant Feliu de Llobregat.

MASSONS, J.M.: Un brot d'epidèmia gripal a Barcelona l'any 1580.

PETRIZ GONZALEZ, M.L.; ROVIRA CAÑELLAS, M.; RIERA SOCAVAU, J.C.: Estudio de la mortalitat en el tersón de's Cuatelo (1820 - 1899). Vall d'Arán.

SANCHEZ REAL, J.: Contratación de cirujanos en tiempo de peste. Reus, siglo XVI.

SANCHEZ REAL, J.: Estado sanitario de Tarragona a finales del siglo XVI.

SANCHEZ, S.: Aspectos jurídicos de la peste de 1348 en Cataluña.

SOLER BALAGUERO, M.; ROVIRA MARSAL, J.: Supòsits relacionats amb els enterraments de l'ermita de Sant Bartomeu d'Altorrí (Llitera).

TORTOSA DURAN, J.: Desequilibrios intercomarcales de la población y el poblamiento de Lérida.

- VENTURA SUBIRATS, J.: Lluís Alcanys i el seu regiment preservatiu i curatiu contra la pestilència.
- CAMPS I CLEMENTE, M.; CAMPS I SURROCA, M.: El còlera dels anys 1854 i 1855 a Balaguer.
- CAMPS I CLEMENTE, M.; CAMPS I SURROCA, M.: La mortalitat en el Baix Segre durant els segles XVII, XVIII i XIX.
- CAMPS I CLEMENTE, M.; CAMPS I SURROCA, M.: Les causes de mort a l'Arxiu de Sant Joan de Lleida.
- CAMPS I CLEMENTE, M.; CAMPS I SURROCA, M.: Mortalitat a Balaguer durant els segles XVIII i XIX.
- CAMPS I SURROCA, D.; GENE I BADIA, J.: Causes de mort a Alcarràs, Torres de Segre i Soses i la seva relació amb el mig ambient (1870 - 1918).
- RODRIGUEZ MAYORGA, J.L.: Estudio de la mortalidad durante el final del siglo pasado y el comienzo del actual en Sabadell.
- ADSERA GEBELLI, J.: Notícies rebudes i mesures preses a Tarragona per l'epidèmia de Febre Groga l'any 1821.
- ADSERA GEBELLI, J.: L'epidèmia d'"Elefianiasis" a la ciutat de Reus, l'any 1829.
- PELLICER, M.; PEDREROL, M.; PERIS, J.: Epidèmia de Còlera a Vendrell, l'any 1911.

Dijous, dia 4

16 hores

Sales A i C

ESTUDIS BIOGRÀFICS

No hi ha cap dubte, que el gènere més cultivat dintre de la nostra especialitat, ha estat la biografia. Si més no entre nosaltres. I és possible que aquest fet sigui degut, a que hom ho considera fàcil. Però estariem per a dir que la realitat és ben altra. És molt difícil una crítica serena i justa de l'obra d'un metge. Si és fàcil, en canvi, caure en la lloança gratuïta i en els detalls merament anecdòtics.

La biografia és necessària. És la base anatòmica, que ens permetrà endinsar-nos, en l'estudi ideològic d'un tema o d'un període. Cal doncs, no confondre, com algú ha fet, els estudis biogràfics amb la història del pensament mèdic.

La data d'un neixement, d'una mort o d'una publicació ens ajudarà a comprendre i a situar molts aspectes històrics. Però amb això no n'hi ha prou. És només el començament, necessari és clar, però insuficient. La biografia ha d'ésser només una via de pas a la recerca més àmplia.

S'han arreplegat a aquesta taula un grapat de comunicacions, de caràcter biogràfic, de períodes molt diversos. I el que més ens satisfà, és que han estat motiu d'estudi i d'atenció, figures per molts ja oblidades. Aquestes persones, que mai han ocupat un primer pla, son en el fons, la clau per a comprendre un moment cultural determinat. Siguin per a nosaltres un exemple, al mateix temps que els hi retem, recordant-los un sentit homenatge.

ESTUDIS BIOGRÀFICS

TOMAS CABOT, J.: Aportacions per a una biografia del Dr. Robert.

SARRO BURBANO, R.: Visión actual del pensamiento de Letamendi.

SALTOR I SOLER, O.: El metge i poeta lleidatà Josep Estadella i Arnó.

PORTA-SERRA, M.: Emili Mira i la medicina catalana del segle XX.

PONS BARTRAN, R.; CARAL VILÀMALA, J.: Les terapèutiques psiquiàtriques en l'obra de Giné Partagàs.

PARDO FLIX, G.: Biografia del Doctor Lluís Claramunt i Furest.

MUT REMOLA, E.: Un metge olotí del segle passat: Pau Estorch i Siqués.

MAYER OLIVE, M.: La importància de les biografies contingudes al manuscrit 123 de la Biblioteca Universitària de Barcelona per a la Història de la Medicina Catalana.

DAVI ARMENGOL, E.: L'obra obstètrica del Dr. Mascaró i Capellà.

GALLART ESQUERDO, A.: El Dr. B. Robert.

GALLART ESQUERDO, A.: Primeros gastroenterólogos españoles.

GELONCH I VILADEGUT, A.: La tasca sanitària d'Humbert Torres, a la Pària de Lleida.

GILI CIRERA, G.: Marañón, símbolo voluntario del español.

- CARAL I VILAMALA, J.; PONS I BERTRAN, R.: Breu resenya de dos directors d'una institució catalana (Institut Mental de la Santa Creu).
- CARRERAS ROCA, M.: L'activitat de Josep Letamendi d'intre del claustre de la Facultat de Medicina de Barcelona.
- CARRERA ROCA, M.: Documents mèdics referents a l'homenatge dedicat a J. Letamendi pel claustre de la Facultat de Medicina de Barcelona.
- CASANOVES PUIIG, F.: Interessants records del Dr. Joan Freixas a l'ingressar a la Reial Acadèmia de Medicina.
- CODINA, G.; BARRABEIG, I.: L'obra del Dr. Salvador Vilaseca.
- LLADOS VALLORY, E.: El Dr. Juli Vallory i Carreras (1887 - 1962), cirurgià capdavanter a Lleida.
- PARELLADA FELIU, D.: L'obra assistencial del Dr. Tomàs Busquets.
- PARELLADA FELIU, D.: L'obra del Dr. Joan Vilató.
- PARELLADA FELIU, D.: La concepció psicoanalítica del Dr. Joan Freixas i Freixas.
- PARELLADA FELIU, D.: Sobre el psiquiatra Pere Rius i Mata.
- PARELLADA FELIU, D.: Comentari al llibre de Esteve Pujasol.
- PARRILLA HERMIJA, M.: Biografia del Dr. Francisco Vendrell y Pedralbes.
- RIERA PALMERO, J.: Notas sobre Antonio Civat i la Càtedra de Física Experimental de Barcelona (un projecte de 1807).
- BACH I RIU, A.: Fonts documentals de la Farmàcia Pallarès de Solsona.
- ALABEDRA I PONS, M.M.: Els Oliveres, metges tortosins.
- BATLLE I GALLART, C.: Una família de Barcelona dedicada a la medicina: els Granollacs (segle XV).
- BATLLE I PRATS, L.: Notícia sobre Pal.ladí Serradell.
- MIQUEO, C.: La influencia del brusismo en la obra de Francisco Juanich y March.
- CARRERA ROCA, M.; CARRERAS ROADROS, M.: La diàspora de metges pocs coneguts durant els anys 1936-1939.
- AGUSTI PEYPOCH, J.A.: El prof. Francesc Rusca i Domènech, màrtir de la Cirurgia.
- MADURELL I MARIMON, J.M.: Antoni Ricart professor en arts i medicina (1395 - 1419). Contribució a la seva biografia.
- ESPINOS TAYAS, LI.; BOFARULL, J.: La Història de la geriatria a Catalunya.

Dijous, dia 4
16 hores
Sala B

MEDICINA I SOCIETAT

5

Sempre la Medicina ha tingut unes implicacions solament evidents sinó intenses. I aquestes relacions de relleu pel que podríem anomenar "nova història" discutir per exemple la repercussió social i econòmica o hi havia, després dels estralls demogràfics d'una repercussió social —i també demogràfica— després d'un cas d'assetjament d'aliments. Però a la inversa, també s'han donat aportacions terapèutiques com per exemple l'antibiòtic —la penicilina—, ¿quines conseqüències socials ha tingut?. D'entrada, l'antibiòtic va ajudar a anivellar els índex de mortalitat de les diferents classes socials. I així s'ha pogut escriure que l'antibiòtic ha estat un moderador de les reivindicacions sociològiques. Ha estat i és un bàlsam social. Ves per on, un producte farmacològic com la penicilina, tant aparentment "inocu" i allunyat de les lluites interclassistes ha contribuït a fer uns nous plantejaments, unes noves consideracions, a vells problemes humans.

Aquesta taula rodona, té per objecte aportar el seu gra de sorra, el seu punt de vista, sobre unes qüestions de gran importància. Es per això, que considerem que es tracta de fer una aportació, on cal molt esforç. I no ens enganyem. És difícil de fer-ho. El camí ja l'hem fressat altres vegades: hem d'anar eixamplant aquest camí.

MEDICINA I SOCIETAT

- DOMENECH LLABERIA, E.; CORBELLÀ, J.: Algunes notes històriques d'estudis sobre el suïcidi a Catalunya en el segle XIX.
- DE MIGUEL, J.M.: Papel històric de la Pediatria catalana en la imatge ideològica de la infància.
- DOMENECH LLABERIA, E.: Notes sobre aportacions de la música a la terapèutica en el segle XVIII.
- ADSERA MARTORELL, J.: La malaltia terminal de l'arquebisbe Armanyà.
- RICO, F.: Humanismo y Medicina en Cataluña y Valencia entorno al 1500.
- PELAEZ, M.J.: Pensamiento político y jurídico en la República original sacada del cuerpo humano del médico de Balaguer Jeroni de Merola: nuevas aportaciones.
- CLARA RESPLANDIS, J.: Girona a mitjans del segle XIX: les cases de tolerància.
- CARRASCO CALVO, S.; PORTA SERRA, M.: Evolució o Revolució social: una polèmica d'Emili Mira al setmanari "Justicia Social 1924 - 1925".
- BUSQUETS MOLAS, E.: La medicina en la literatura catalana.
- BERTRAN ROIGE, P.: L'alimentació dels pobres a Lleida a mitjans del segle XIV.

NASH, M.: La divulgación de los medios de control de natalidad durante la II República.

CARRERAS ROCA, M.; CARRERAS PADROS, M.: Francisco Suárez de Rivera y su concepto de la magia.

CORBELLA, J.: Algunes notes històriques d'estudis sobre el suïcidi a Catalunya en el segle XIX.

RODRIGUEZ PAZOS, M; BOIX SERRA, D.: El aborto en el derecho médico. Evolución histórica.

BARBARA, A.; ADSERA, I.: Nota sobre medicina i cirurgia de la Guerra Civil Española.

ESPASA, J.E.: La Sanitat a Correus.

Divendres, dia 5

10 hores

Sala A

LES INSTITUCIONS MÈDIQUES

Estem convençuts que el progrés de la Medicina, sobre tot als nostres dies, descansa en les institucions: Associacions, Escoles, Acadèmies, Laboratoris, Premsa, . . . Si aquestes institucions, troben un aire extern oxigenat, poden donar molt de si. Avui la recerca individual, ja no és practicament possible. Hom s'ha de recolzar en la tasca paral·lela dels altres. Es per això, que estudiar les institucions del passat, sobre tot les d'abans d'ahir o d'ahir mateix, es a dir les del segle XIX i les noucentistes, i veure els seus errors, fracassos i èxits assolits, poden ésser un estímul per a tots. Es així com aquesta tau-la pot fer un servei, sobre tot, tenint en compte que tenim un ambient obert i de fina percepció.

La docència i sobre tot la investigació, cal potenciar-les. I això és possible. Per que moltes vegades, es creu que solament es pot fer quan hi ha un recolzament econòmic. . . Aquest suport pot ser important però no definitiu. Cal estimular i motivar als homes, per que hi son. Cal crear un ambient d'emulació. Cal crear un apassionament per la ciència i el país.

LES INSTITUCIONS MÈDIQUES

- RIERA PALMERO, J.: Las oposiciones a la Cátedra de Cirugia del Real Colegio de Barcelona (1788).
- RIERA PALMERO, J.: Nuevos datos sobre el Colegio de Cirugia de Mallorca.
- RIERA PALMERO, J.: Notas sobre el Colegio de Cirujanos de Lérida (1746 - 1778).
- PARRILLA HERMIDA, M.: Apuntes históricos sobre la Subdelegación del Real Protomedicato en Cataluña.
- PARRILLA HERMIDA, M.: Plan de estudios de la Universidad de Cervera y Masdevall (1784).
- GALLART ESQUERDO, A.: F. Gallart Monés y la escuela de Patología Digestiva que lleva su nombre.
- COMELLES ESTEBAN, J.M.: Les explotacions agràries als manicomis de Catalunya.
- PONS BARTRAN, R.: L'Institut mental de la Santa Creu.
- PIGEM SERRA, R.; PIGEM PALMES, J.R.: 100 años de asistencia psiquiátrica en la provincia de Lérida (1850 - 1950).
- PEIRO RANDO, E.: Testimonis gràfics de la fundació de l'Acadèmia Mèdico-homeopàtica de Barcelona en l'any 1890.
- LLADONOSA PUJOL, J.: Documents per a l'estudi de la pediatria als establiments de Beneficència de la ciutat de Lleida.
- HUGUET, E.; BERTRAN, A.; BASSONS, J.; CORBELLA, J.: Evolución histórica del laboratorio Médico Legal de Barcelona.

- BERNARDO ARROYO, M.: L'assistència psiquiàtrica a Catalunya durant la Mancomunitat i la Generalitat.
- CERDA PLUBINS, M.; BARRON DE ANGOITI, A.M.: Nota sobre l'Institut Pere Mata de Reus.
- ORTEGA MONASTERIO Y GASTON, L.: El análisis existencial en la psiquiatría catalana.
- ALVAREZ ANGEL, J.L.: Historia del primer Instituto de Puericultura de Cataluña y su creador Dr. Alejandro Frias Roig.
- CIRCUNS I ESPELT, J.: Estudi sobre la hidroteràpia a Catalunya durant el segle XIX.

Divendres, dia 5
10 hores
Sala B

BIBLIOGRAFIA HISTÒRICO MÈDICA

La bibliografia històrico mèdica, te per a nosaltres una gran importància. Quan parlem de bibliografia, ens referim especialment, a la necessitat que tenim de saber el que es publica, el que s'ha publicat i on es pot consultar. Es per això, que una de les tasques de la nostra sèrie de congressos, es fonamentalment, la d'anar donant notícia de catàlegs de biblioteques, de treballs històrico mèdics per temes, autors, comarques, períodes. . .

Per això aquesta taula pot fer-nos i de fet ens fa, un gran servei. Estem decidits, a fer-ne un resum, al seu moment, i d'oferir-lo als qui estiguin interessats, de tot el que fins ara hem anat recollint. Però és encara molta la tasca, que cal fer en aquest sentit.

Al nostre país, hi ha biblioteques, que per les circumstàncies que siguin, son poc accessibles. I d'altres, on d'entrada pensem que no hi trobarem gran cosa, i després resulta que tenen un fons importantíssim.

Aquesta taula rodona, te per missió coordinar tots els esforços que s'han fet i es fan, en el sentit de facilitar la informació bibliogràfica.

BIBLIOGRAFIA HISTORICO MEDICA

- BERNARDO PANIAGUA, J.M.: Significación científica del léxico médico en lengua catalana (siglo XV).
- MADURELL I MARIMON, J.M.: Onofre Bruguera, mestre en Arts - Medicina (1559 - 1589).
- MADURELL I MARIMON, J.M.: Notes d'Arxiu per a la Història de la Medicina Catalana (1559 - 1799).
- VIDAL CASERO, M.C.; GONZALEZ, J.L.: Estudio de los anuncios publicitarios de índole sanitaria aparecidos en el periódico El Pueblo de Valencia.
- ARNALL I JUAN, M.J.: Llibres de medicina a la llibreria dels Carmelites Descalços de Barcelona (segles XVI, XVII, XVIII).
- MORENO I VERNIS, M.: Ciència i pràctica mèdica a través de la Revista "Universidad" a Saragossa. Anys 1924 - 1936.
- MATEU IBARS, J.: Una relació de manuscrits de medicina a la Biblioteca Universitària de Barcelona (s. XIV - XVIII).
- MARTINEZ I VIDAL, A.: La terminologia anatòmica en el Tractat o llibre primer de les dues versions impreses, catalana i castellana, de la Chirurgia Magna de Guy de Chauliac.
- JUTGLAR, A.: Pere Felip Monlau, higienista i la Barcelona del seu temps.
- PARELLADA-FELIU, J.: Un manuscrit mèdic de Ramón Llull del 1732.
- SOL I CLOT, R.: Publicaciones periódicas lleidatanes de tema médico.
- VIDAL CASERO, M.C.: Un estudio de los anuncios sanitarios aparecidos en el periódico "Las provincias de Valencia" en 1903.

VALLS BALMES, J.M.; SOLANAS ANGLADA, R.: Estudio y crítica de la revista "La Tribuna Médica".

PARELLADA FELIU, D.: El centenari de la Revista Frenopática Barcelonesa.

BATLLE I PRATS, L.: Inventari de la biblioteca de Marc Roca, metge de Girona (1427).

CALBET CAMARASA, J.M.; CORBELLA, J.: El Diccionari biogràfic de metges catalans.

MARTI LLORET, J.B.; RODRIGUEZ PAZOS, M.; CAMPS, M.: La toxicologia en els annals francesos de Medicina Legal del segle XIX.

MATEU IBARS, M.D.: Comentarios al manuscrito "Liber Artis Medicinae" (siglo XIII), número 181 de Ripoll.

SOLSONA I CLIMENT, F.: Apunts mèdics en temps de la Guerra del Francès.

TARRAGO PLEYAN, J.A.; TARRAGO VALENTINES, J.F.: Bibliografia sobre història de la medicina a Lleida.

Divendres, dia 5

16 hores

Sala A

LA MEDICINA ANTIGA

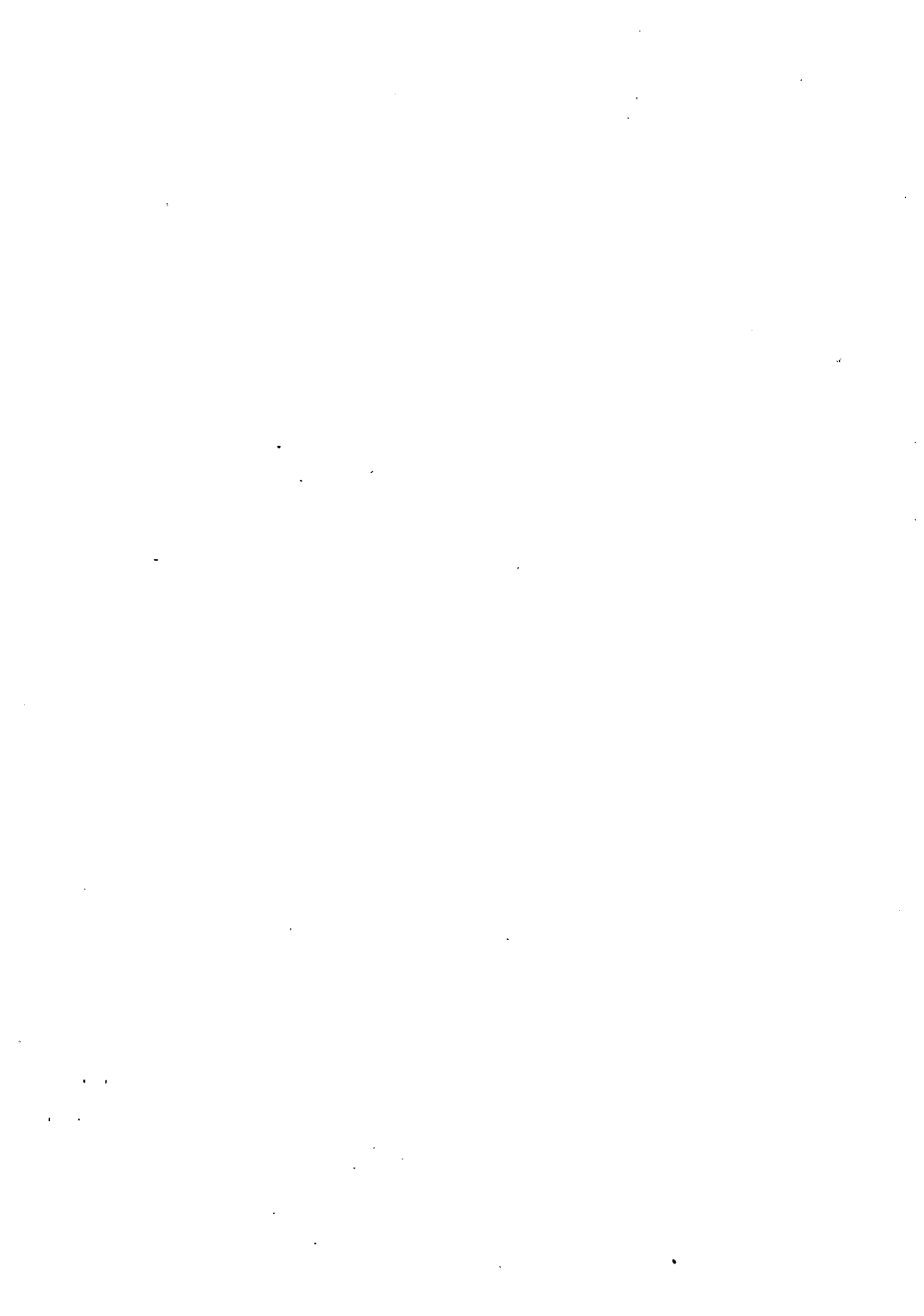
La Història, vol projectar-se cap el futur. L'home sempre ha estat apassionat, no solament per a saber el que és, sino per saber cap on va. El nostre destí és el que ens interessa. I per a conèixer aquest desdí i aquest futur, l'home té una clau a les seves mans: estudiar el seu passat, és a dir, la història. Quant aquest coneixement del passat es realitza, l'home te més possibilitats de programar i preveure el seu demà.

Però la medicina antiga, també contribueix a resoldre un altre problema: d'on venim.

Estudiar les nostres mes remotes vivències, és endinsar-nos en les nostres arrels. Ja s'han fet molts estudis en aquest camp. Però encara queden molts aspectes a interpretar i a redescobrir. Encara queden moltes interrogants penjades. Caldria que aquesta taula anés sistematitzant i ordenant tots els caires de la nostra medicina antiga. Si a l'esforç d'ara hi afegim tot el que s'ha aportat en congressos anteriors, tindrem ja, possiblement, prou materials, per a proporcionar un substrat al qui vulgui bastir una interpretació del nostre passat remot.

MEDICINA ANTIGA

- GOMEZ TABANERA, J.M.: Las técnicas médico-brujo-prehistórico, ante la investigación de los orígenes del arte cuaternario.
- GOMEZ TABANERA, J.M.: La cuestión de la llamada tanatocresis entre los orígenes de las primeras industrias óseas - líticas de Australopithecinae y Hominioae.
- PITA MERCE, R.: Una referència epigràfica romana en els termes públiques i d'espectacles pugilístics a la Barcelona romana.
- PITA MERCE, R.: Una referència epigràfica llatina d'uns banys públiques amb porxo i un aqüeducte a la Barcelona romana del segle II de la nostra era.
- PITA MERCE, R.: Sants amb culte antic i amb virtuts curatives a les termes lleidatanes.
- GUERRERO SALA, L.A.: Patologia i esperança de vida a l'home prehistòric català.
- BALIL, A.: Iconografía y mito de Asklepios en la Península Ibérica.
- BALIL, A.: Materiales falsos en la historia de la obstetricia en la Península Ibérica.
- BALIL, A.: El ejercicio de la medicina en la España romana y algunas observaciones sobre posible instrumental quirúrgico.
- FLORENSA, J.; GILI CIRERA, G.: Las Aguas Termales de Caldas de Boi.

Divendres, dia 5

16 hores

Sala B

HISTÒRIA DELS HOSPITALS

Sempre tindrem el dubte, de quina era la finalitat dels hospitals primitius: protegir al malalt o protegir a l'home sà? Passem, com per les brases, d'intentar definir la paraula "salut". Tots els intents que s'han fet, a mes d'ingenus, han estat insatisfactoris. La salut no és res més que no estar massa malalt. I ja no es pot ser més clar. Quins eren els malalts primitius? Per què ingressaven als hospitals i qui ho decidia? Quina era l'assistència rebuda? I des d'un punt de vista prosaic i pragmàtic, hi havia benefici econòmic per a la societat?. Eren, els hospitals, una duana per a no escampar les epidèmies Per que els hospitals eren abans tant nombrosos, i avui, segons diuen, en falten?. A quins hospitals, ademés, hi havia mentalitat d'avançar. Amb quina mesura van contribuir al progrés de la Medicina? Per que els hospitals eren tant mal vistos pels nostres avantpassats?.

Heus aquí una sèrie de preguntes, a les que aquesta taula intentarà de donar, sino una resposta plenament vàlida, si almenys un esborrany del que a tots ens interessa.

HISTORIA DELS HOSPITALS

- ADSERA, MARTORELL, J.: Notes sobre l'antic Reglament de l'Hospital de Sant Pau i Sta. Tecla de Tarragona.
- BORRAS·BINIMELIS, M.; HIERRO RIU, J.: Assistència hospitalària prestada en el monestir de Montserrat durant la guerra Civil espanyola.
- DOMINGO I SALVANY, F.: La clínica pediàtrica de l'Hospital de Ntra. Senyora del Mar de Barcelona.
- GENE I BADIA, M.: L'Hospital de Vilalonga de Ter.
- JORDA I GUELL, R.: Notícia de l'Hospital de Sant Jaume d'Olot durant l'ocupació napoleònica.
- JORDI I GONZALEZ, R.: Bases per un estudi de l'evolució del medicament en l'Hospital de Sta. Creu (1793 - 1796) - Hospital General de Barcelona (1812 - 1814). Introducció.
- SECALL I GUELL, G.: Els antics hospitals de Valls.
- TOLOS SUBIRATS, C.: 1888 - 1938. Cincuenta años del Hospital Municipal de Infecciosos de Barcelona.
- SERRA, C.; VADELL, G.: L'antic Hospital de Manacor.

Dissabte, dia 6

10 hores

LA MEDICINA MEDIEVAL

Amb motiu del nostre primer congrés d'Història de la Medicina Catalana es va oferir als congressistes la síntesi més completa que fins aleshores s'havia fet de la medicina catalana medieval. Una conseqüència molt directa d'aquell Congrés en va ésser l'edició del text del Dr. Cardoner. Però deiem aleshores, i ho repetim ara que l'etapa medieval marca el punt més alt de Catalunya com a poble en tots els aspectes. Creiem que encara cal estudiar molt més la medicina catalana medieval, pel que hem dit abans. Perquè és el moment històric en el que nosaltres som exportadors de ciència. Perquè teníem un lloc important, com mai més ha estat des d'aleshores, en el món intel·lectual d'Europa. Perquè encara que Armau de Vilanova i Ramon Llull són prou citats, l'ambient cultural que permeté que florissin és massa desconegut.

Per tot això els nostres congressos estaran sempre oberts a tots els estudiosos d'aquesta època. Ens calen encara moltes aportacions. Cal estudiar molts aspectes inèdits d'aquell brillant passat.

Esperem que aquesta taula aprofundeixi en l'estudi de diversos aspectes de la nostra medicina medieval. I que cada vegada es vagi fent més llum en aquesta llarga i fosca etapa històrica.

PARANINF DE L'ANTIGA UNIVERSITAT DE CERVERA MEDICINA MEDIEVAL

- ARRIZABALAGA VALBUENA, J.: Las "Sex res non naturales" en el "Regiment preservatiu e curatiu de la pestilencia" (Valencia, C. 1490) de Lluís Alcanyis.
- GRAU I MONTSERRAT, M.: Metges jueus de Besalú (s. XIV - XV): Sa Sala, Des Portal i Céret.
- JULIA FIGUERES, Benet: Nota sobre els antics cirurgians de Girona.
- MONTAÑA I MIAS, E.: Aproximació a la història de la Medicina Legal a Lleida. El Tribunal de Coltellades.
- PITA MERCE, R.: L'aconteixement de la mort entre els jueus medievals lleidatans.
- PITA MERCE, R.: Aspectos de la Medicina Hebrea en los paises de la Corona de Aragón.
- PUIG VILAJUANA, LI.; PUIG BAUSILI, LI.: El rei Pere III el Cerimoniós i la medicina.
- PUJOL ROBINAT, A.; PUIG BAUSILI, LI.: Medicina, Crematística i administració.
- RIBAS PONTI, F.: Pelegrins catalans a Santiago en temps de pesta.
- RIBAS PONTI, F.: L'any dels Capitals del morbo de Mallorca.
- SANCHEZ PEREZ, S.; PELAEZ, M.: La medicina en las Partidas (de Alfonso X): Notas para su estudio médico - juridico.

SECALL I GUELL, G.: La medicina jueva a les comarques Tarrogonines.
SECALL I GUELL, G.: Un segle de medicina jueva a Valls.
SERRAMALERA I COSP, P.: La medicina en el Monestir de Santes Creus.
VIDAL CASERO, M.C.; GONZALEZ, J.L.: Jardines Botánicos creados en
España durante la Edad Media y Renacimiento.
PARELLADA FELIU, J.: La cirugía catalana a la Baixa Edat Mitjana.
TARRAGO VALENTINES, J.F.; TARRAGO PLEYAN, J.A.: El privilegi de
direcció a l'Estudi General de Lleida.

Dissabte, dia 6

10 hores

LA PROFESSION MÈDICA A TRAVÉS DE LA HISTÒRIA

Malgrat que algú digui que als nostres diès, el prestigi professional dels metges decau, nosaltres no ho acceptem. En tot cas s'està substituint i això és positiu, el respecte i l'admiració personal al metge, pel respecte i l'admiració a la Medicina. Avui, la Medicina, i mai com ara, te possibilitats terapèutiques objectives. Al binomi metge-pacient el va substituint un altre: Medicina - malaltia. Com ha d'ésser. Però darrera la Medicina, sempre hi haurà la figura del metge. Perquè en gran part la tasca assistencial del metge, descansa en la por. La por de l'home a morir. L'home, en general, sempre serà un rebel davant la mort. I això farà que el metge sempre serà buscat i consultat. El metge no ha pretès mai, una situació de privilegi, sino de servei. Amb un pla d'igualtat amb les altres professions. Però les especials característiques de l'assistència mèdica i la quantitat de paràmetres que hi tenen influència, han fet de la nostra professió, un camp de controvèrsia. Els literats que ens han censurat, no han estat pocs. I en la mateixa literatura popular, hi han aspectes que ens son adversos.

Avui, com sempre, i seguint una constant històrica, es preten modificar el model sanitari professional.

Potser en aquesta taula, amb les aportacions, que s'hi fan poguem trobar el fil d'una solució òptima per a tots. Tant de bó, trobem en el passat una solució per el nostre futur.

SALA D'ACTES DE L'ANTIGA UNIVERSITAT DE CERVERA LA PROFESSION MÈDICA A TRAVÉS DE LA HISTÒRIA

- BIOSCA FLORENSA, M.; SANTAMARIA OLLER, J.; BIOSCA ESTELA, F.
Història de la Traumatologia lleidatana.
- CALBET I CAMARASA, J.M.: Notes sobre l'obra sexològica d'Amanci Peratoner.
- CAMPS CLEMENTE, M.; CAMPS SURROCA, M.: La conducta mèdica. Noves aportacions.
- CORBELLA I CORBELLA, J.: Notes històriques sobre el coneixement del saturnisme a Catalunya.
- FIGUROLA PUJOL, I.; ESTEVA DE SAGRERA, J.: Una polèmica sobre les atribucions dels metges i cirurgians en el Tractament de la ràbia a Catalunya al llarg del segle XVIII.
- GALLENT MARCO, M.: El intrusismo médico en Valencia.
- GAUSA RULL, P.: Inicios de la Urología Catalana.
- GELABERT I MAS, A.: Tractament de les carnositats de la veixiga als PPCC en el segle XVI.

- HERNANDEZ AGELET, A.: Les conductes d'un metge de la Vall de Boi en el segle XVIII.
- LOPEZ GOMEZ, J.M.: La matricula de médico-cirujanos del Real Colegio de Medicina y Cirugía de Barcelona de 1828 a 1842.
- MASSONS, J.M.: L'emigració de metges i cirurgians catalans a Madrid.
- PARELLADA FELIU, J.: Els grans canvis de la deontologia mèdica en cent cinquanta anys: desde la "Moral Mèdica" de Feliu Janer (1831) a 1981.
- REMÓN MOLINA, J.: Primeras ordenanzas que regulan el Colegio de Médicos y Cirujanos de la Ciudad de Lérida. Año 1753.
- SANCHEZ REAL, J.: Cirujanos de Tarragona. Siglos XIV - XVII.
- SANCHEZ REAL, J.: Médicos y cirujanos de Montblanc. Siglos XVI - XVIII.
- SOLE I SAGARRA, J.: Història de la psiquiatria lleidatana.

Dibujado del natural, y litografiado.

PRIMER PATIO,
y segundo Frontis de la Universidad.

por F. X. Parcerisa.

